

ЗА ЗАГАЛЬНОЮ РЕДАКЦІЄЮ
МИРОСЛАВА КОВАЛІЯ

ДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ
ДСНС УКРАЇНИ
В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

**ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ
ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

**ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ З ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану

**Навчальний посібник
за загальною редакцією
професора Мирослава КОВАЛЯ**

Львів 2023

УДК 614. 8

К 56

Рецензенти: **Волянський Петро** – д. н. з державного управління, професор, начальник Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту;

Мирошник Олег – заступник начальника Черкаського інституту пожежної безпеки НУЦЗ України з навчальної та наукової роботи;

Рудик Юрій – д.т.н., доцент, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної діяльності ЛДУ БЖД

Луц Василь – к.т.н., доцент, заступник начальника кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт ЛДУ БЖД;

Веселівський Роман – к.т.н., доцент, доцент кафедри науково-профілактичної діяльності та пожежної автоматики ЛДУБЖД;

Ференц Надія – к.т.н., доцент, доцент кафедри науково-профілактичної діяльності та пожежної автоматики ЛДУБЖД

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

(протокол №9 від 24.05.2023 р.)

Коваль, Мирослав Стефанович

Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану – навчальний посібник / Мирослав КОВАЛЬ, Дмитро ЧАЛИЙ, Віктор КОВАЛЬЧУК, Василь ЛОЇК, Олександр СИНЕЛЬНИКОВ, Іван ПАСНАК, Артур РЕНКАС, Андрій ДОМІНІК, Володимир ТОВАРЯНСЬКИЙ, Юрій КЛЮЧКА, Василь МАТУХНО, Дмитро ПОЛЩУК, Сергій ГАССІЄВ, Андрій ЛІСНЯК, Євген СЛЄПУЖНИКОВ, Євген КРИВОРУЧКО, Віктор ПОКАЛЮК, Микола ГРИГОР'ЯН, Тетяна КОСТЕНКО, Дмитро ЖУРБИНСЬКИЙ, Анатолій ФОМІН, Олександр ЖИХАРЄВ, Світлана ГОЛІКОВА, Вікторія КОЛЕНКО, Наталія ОНІЩЕНКО, Дмитро ФЕДОРЕНКО – Львів: ЛДУБЖД, 2023. – 308 с. (рис. 185, табл. 28, Бібліогр. 93).

У посібнику узагальнено відомості про роботу підрозділів ДСНС у воєнний час, а саме: пожежно-рятувальних, піротехнічних, радіаційно-хімічного захисту, служби психологічного супроводу. Висвітлено організаційні та логістичні аспекти діяльності ДСНС під час особливого періоду. Систематизовано досвід роботи ЗВО з особливими умовами навчання в умовах війни, а також напрацювання країн ЄС з питань функціонування та побудови систем цивільного захисту.

Посібник буде корисним працівникам Головних управлінь та Управлінь ДСНС України, керівному складу центральних та місцевих органів влади, підприємств, установ та організацій, науковцям та усім тим, хто вивчає практичні аспекти сфери цивільного захисту.

© Авторський колектив ЛДУБЖД

© Авторський колектив НУЦЗ України

© Авторський колектив ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України

© Авторський колектив ІДУ та НДЦЗ

Передмова	7
РОЗДІЛ 1. Дії пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України	9
1.1. Особливості гасіння пожеж в населених пунктах і на територіях, що потрапляють у зону постійних обстрілів.....	9
1.2. Особливості гасіння пожеж в природних екосистемах в районах ведення бойових дій.....	16
1.3. Особливості гасіння пожеж на нафтобазах та складах пально-мастильних матеріалів.....	22
1.4. Особливості гасіння пожеж на складах вибухових речовин і боєприпасів. Основні терміни і визначення.....	33
1.5. Особливості гасіння пожеж на об'єктах енергетики.....	53
1.6. Забезпечення безпеки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів при виконанні завдань за призначенням.....	60
Список використаних джерел	63
РОЗДІЛ 2. Дії піротехнічних підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану	65
2.1. Аналіз забрудненості території України вибухонебезпечними предметами в результаті ведення бойових дій.....	65
2.2. Розвиток піротехнічних підрозділів ДСНС України.....	66
2.3. Склад, укомплектування та оснащення піротехнічних підрозділів.....	68
2.4. Оперативне реагування.....	74
2.4.1. Склад, укомплектування та оснащення піротехнічних підрозділів.....	74
2.4.2. Підготовка до виїзду, оформлення звітних документів.....	76
2.4.3. Дії оператора безпілотного літального апарата при проведенні нетехнічного обстеження території.....	78
2.5. Технічне обстеження місцевості.....	78
2.5.1. Методи проведення технічного обстеження.....	79
2.5.2. Практичне проведення технічного обстеження.....	80
2.5.3. Результати технічного обстеження.....	81
2.5.4. Транспортування ВВП.....	82
2.5.5. Знищення ВВП.....	84
2.6. Дії оператора механізованої техніки при проведенні обстеження території.....	87
2.7. Дії розрахунку відділення (групи) підводного розмінування при проведенні обстеження акваторії України на наявність ВВП.....	89
2.8. Дії кінологічного розрахунку при проведенні обстеження території на наявність ВВП.....	90
2.9. Аналіз нещасних випадків під час роботи з ВВП.....	93
Список використаних джерел	94
РОЗДІЛ 3. Дії підрозділів радіаційно-хімічного захисту ДСНС України	95
3.1. Моніторинг оперативної обстановки на ХНО під час надзвичайної ситуації або події, пов'язаних з виливом (викидом) небезпечних хімічних та радіоактивних речовин.....	95
3.2. Організація оперативних дій в районах постійних обстрілів, (у районах бойових дій).....	100
3.2.1. Першочергові заходи реагування на надзвичайні ситуації або події пов'язані з виливом (викидом) небезпечних хімічних та радіоактивних речовин.....	100
3.2.2. Деконтамінація рятувальника.....	108
3.3. Ідентифікація небезпечних хімічних та бойових отруйних речовин за допомогою сучасних приладів розвідки та контролю.....	118
Список використаних джерел	125

РОЗДІЛ 4. Матеріально-технічне забезпечення та логістика в підрозділах ДСНС України в умовах воєнного стану.....	128
4.1. Основні засади матеріально-технічного забезпечення та логістики в підрозділах ДСНС.....	128
4.1.1. Організаційно-штатна структура органів управління логістикою в ДСНС України..	128
4.1.2. Організація продовольчого забезпечення в органах та підрозділах ДСНС України..	129
4.1.3. Порядок обліку, відчуження та списання матеріальних ресурсів у ДСНС України...	133
4.2. Забезпечення протипожежною, інженерною технікою, аварійно-рятувальним обладнанням та вогнегасними речовинами підрозділів дснс в умовах воєнного стану....	136
4.2.1. Особливості та проблеми матеріально-технічного забезпечення, які виникли в умовах воєнного стану.....	136
4.2.2. Підвищення ефективності реагування на надзвичайні ситуації в умовах воєнного стану шляхом переоснащення пожежно-рятувальної та інженерної техніки підрозділів ДСНС.....	140
4.2.3. Організація роботи пересувного пункту управління та життєзабезпечення підрозділів під час ліквідації НС в умовах воєнного стану.....	145
4.3. Управління ланцюгом поставок гуманітарної допомоги на території України в умовах воєнного стану.....	148
4.3.1. Організація логістичного управління в системі забезпечення гуманітарною допомогою.....	148
4.3.2. Особливості отримання, використання, обліку та звітності благодійної (гуманітарної) допомоги підрозділами ДСНС під час воєнного стану.....	152
4.3.3. Впровадження автоматизованих систем управління матеріально-технічним забезпеченням та фінансово-економічною діяльністю в підрозділах ДСНС України.....	156
4.4. Технічне обслуговування та випробовування протипожежної техніки, що надходить в рамках допомоги країн-партнерів.....	162
Список використаних джерел.....	170
РОЗДІЛ 5. Організація заходів цивільного захисту.....	172
5.1. Організація оповіщення.....	172
5.1.1. Організація оповіщення територіальних органів та підрозділів ДСНС в умовах воєнного стану.....	172
5.1.2. Участь територіальних органів та підрозділів ДСНС у здійсненні оповіщення населення (передача термінових повідомлень) про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, загрозу ракетно-бомбового удару.....	172
5.1.3. Організація інформування особового складу територіальних органів та підрозділів ДСНС, населення про обстановку, що склалася у зоні можливого ураження.....	174
5.2. Організація евакуації населення.....	174
5.2.1. Участь територіальних органів та підрозділів ДСНС у оповіщення населення про здійснення евакуації з районів ведення бойових дій у безпечні райони.....	174
5.2.2. Участь територіальних органів та підрозділів ДСНС в організації та здійсненні заходів з евакуації населення. Забезпечення супроводу евакуаційних колон гуманітарними коридорами із районів ведення бойових дій у безпечні райони.....	175
5.2.3. Організація взаємодії територіальних органів ДСНС з військовими адміністраціями, органами військового командування, правоохоронними органами та іншими формуваннями, утвореними відповідно до законодавства щодо проведення заходів евакуації населення, здійснюється з метою координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, військових формувань, утворених відповідно до законів, та громадських об'єднань з питань організації і проведення евакуації та визначення шляхів і способів вирішення проблемних питань, що виникають під час евакуації.....	180

5.2.4. Участь територіальних органів та підрозділів ДСНС в організації транзитних пунктів евакуації.....	182
5.3. Участь підрозділів ДСНС в організації життєзабезпечення не евакуйованого населення.....	183
5.3.1. Загальні положення.....	183
5.3.2. Дії особового складу підрозділу ДСНС у разі виявлення фактів відмови фізичних осіб від обов'язкової евакуації.....	184
5.3.3. Рішення військових адміністрацій, територіальних громад щодо забезпечення місць для проживання не евакуйованого населення, використання незруйнованого житлового фонду, порядок визначення такого фонду.....	184
5.3.4. Визначення та забезпечення не евакуйованого населення елементами життєзабезпечення: водопостачання, електроживлення, теплопостачання, освітлення, протипожежний захист, медичне забезпечення, укриття тощо. Джерела для забезпечення елементів життєзабезпечення (постачання та черговість з урахуванням природних та погодних умов).....	185
5.3.5. Рекомендації для працівників ДСНС щодо особливостей взаємовідносин та спілкування з не евакуйованим населенням, навчання (надання порад) не евакуйованого населення діям при обстрілах, пожежі, пошкодженні газопроводу, виявленні нерозірваних мін, снарядів тощо.....	187
5.3.6. Тактика та заходи безпеки при участі працівників ДСНС у наданні гуманітарної допомоги не евакуйованому населенню: при створенні пунктів незламності (обігріву), забезпеченні продуктами, водою, теплими речами, будівельними матеріалами для відновлення осель тощо.....	188
Список використаних джерел.....	190
РОЗДІЛ 6. Практичні рекомендації для фахівців психологічної служби ДСНС України щодо організації та надання екстреної психологічної допомоги постраждалому населенню в умовах воєнного стану.....	191
6.1 Особистість в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру.....	191
6.2. Психологічні особливості реакцій, станів та поведінки постраждалих в умовах війни.....	192
6.3. Психологічна характеристика постраждалих, які потребують першочергової екстреної психологічної допомоги в осередку надзвичайної ситуації.....	197
6.3.1. Види втрат та їх вплив на постраждалих в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру.....	198
6.3.2. Основні типи реагування постраждалими на втрату внаслідок надзвичайної ситуації та їх психологічний аналіз.....	204
6.4. Психологічна характеристика дітей, постраждалих від надзвичайної ситуації, які потребують першочергової екстреної психологічної допомоги.....	208
6.4.1. Об'єктивні детермінанти, які впливають на психоемоційний стан постраждалої від надзвичайної ситуації дитини.....	209
6.4.2. Суб'єктивні детермінанти, що обумовлюють ступінь психотравматизації постраждалої від надзвичайної ситуації дитини.....	215
Список використаних джерел.....	220
РОЗДІЛ 7. Організація зв'язку та функціонування спецлінії 101 в умовах воєнного стану.....	222
7.1. Забезпечення сталого функціонування радіозв'язку в ГУ ДСНС України.....	222
7.2. Шляхи забезпечення безперебійної роботи спецліній 101 в ГУ ДСНС України.....	224
РОЗДІЛ 8. Діяльність закладів вищої освіти в умовах воєнного стану.....	237
8.1. Діяльність Національного університету цивільного захисту в умовах воєнного стану.....	237

ЗМІСТ

8.2. Діяльність Львівського державного університету безпеки життєдіяльності в умовах воєнного стану.....	251
8.3. Діяльність Черкаського інституту пожежної безпеки імені героїв Чорнобиля в умовах воєнного стану.....	265
8.4. Діяльність Інституту державного управління та наукових досліджень у сфері цивільного захисту в умовах воєнного стану.....	285
Розділ 9. Міжнародне співробітництво в умовах воєнного стану.....	290
9.1. Механізм цивільного захисту Європейського союзу.....	290
9.2. Аналіз систем цивільного захисту країн Європейського союзу.....	291
9.3. Організаційно-економічна складова системи цивільного захисту Європейського союзу.....	301
Список використаних джерел.....	305

РОЗДІЛ 1. Дії пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України

Дмитро ЖУРБИНСЬКИЙ – доцент кафедри організації заходів цивільного захисту факультету цивільного захисту кандидат технічних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту

Тетяна КОСТЕНКО – заступник начальника кафедри безпеки об'єктів будівництва та охорони праці факультету пожежної безпеки доктор технічних наук, професор, ст. лейтенант служби цивільного захисту

Микола ГРИГОР'ЯН – доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт факультету оперативно-рятувальних сил кандидат технічних наук, доцент, підполковник служби цивільного захисту

Дмитро ФЕДОРЕНКО – доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт факультету оперативно-рятувальних сил кандидат історичних наук, полковник служби цивільного захисту

Віктор ПОКАЛЮК – заступник начальника факультету-начальник кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт факультету оперативно-рятувальних сил кандидат педагогічних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту

РОЗДІЛ 2. Дії піротехнічних підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану

Юрій КЛЮЧКА – проректор з навчальної та методичної роботи НУЦЗУ, д. т. н., с. н. с., полковник служби цивільного захисту

Василь МАТУХНО – заступник начальника кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки факультету цивільного захисту НУЦЗ України, к.т.н., майор служби цивільного захисту

Дмитро ПОЛЩУК – викладач кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки факультету цивільного захисту НУЦЗ України, ст. лейтенант служби цивільного захисту

Сергій ГАССІЄВ – викладач кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки факультету цивільного захисту НУЦЗ України, ст. лейтенант служби цивільного захисту.

РОЗДІЛ 3. Дії підрозділів радіаційно-хімічного захисту ДСНС України

Андрій ЛІСНЯК – начальник кафедри ПТтаАРР, НУЦЗ України к.т.н., доцент, полковник служби цивільного захисту.

Євген СЛЄПУЖНИКОВ – начальник кафедри СХХТ, НУЦЗ України к.т.н., полковник служби цивільного захисту.

Євген КРИВОРУЧКО – викладач кафедри ПТтаАРР, НУЦЗ України, підполковник служби цивільного захисту.

РОЗДІЛ 4. Матеріально-технічне забезпечення та логістика в підрозділах ДСНС України в умовах воєнного стану

Артур РЕНКАС – старший викладач кафедри експлуатації транспортних засобів та пожежно-рятувальної техніки, к.т.н., підполковник служби цивільного захисту

Андрій ДОМІНІК – заступник начальника кафедри експлуатації транспортних засобів та пожежно-рятувальної техніки, к.т.н., доцент, підполковник служби цивільного захисту

Володимир ТОВАРЯНСЬКИЙ – старший викладач кафедри експлуатації транспортних засобів та пожежно-рятувальної техніки, к.т.н., доцент, майор служби цивільного захисту

РОЗДІЛ 5. Організація заходів цивільного захисту

Анатолій ФОМІН – старший науковий співробітник відділу заходів захисту науково-дослідного центру цивільного захисту ІДУ НД ЦЗ

Олександр ЖИХАРЄВ – старший науковий співробітник відділу науково-технічного забезпечення НДЦ протипожежного захисту ІДУ НД ЦЗ,

Світлана ГОЛІКОВА – науковий співробітник відділу науково-технічного забезпечення НДЦ протипожежного захисту ІДУ НД ЦЗ, підполковник служби цивільного захисту.

РОЗДІЛ 6. Практичні рекомендації для фахівців психологічної служби ДСНС України щодо організації та надання екстреної психологічної допомоги постраждалому населенню в умовах воєнного стану

Вікторія КОЛЕНКО – начальник відділу зв'язків зі ЗМІ та роботи з громадськістю доктор філософії НУЦЗУ, доктор філософії підполковник служби цивільного захисту

Наталія ОНЩЕНКО – доктор психологічних наук, професор, начальник кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України.

РОЗДІЛ 7. Організація зв'язку та функціонування спецлінії 101 в умовах воєнного стану

Анатолій ФОМІН – старший науковий співробітник відділу заходів захисту науково-дослідного центру цивільного захисту ІДУ НД ЦЗ

Олександр ЖИХАРЄВ – старший науковий співробітник відділу науково-технічного забезпечення НДЦ протипожежного захисту ІДУ НД ЦЗ,

Світлана ГОЛКОВА – науковий співробітник відділу науково-технічного забезпечення НДЦ протипожежного захисту ІДУ НД ЦЗ, підполковник служби цивільного захисту.

РОЗДІЛ 8. Діяльність закладів вищої освіти в умовах воєнного стану

Іван ПАСНАК – заступник начальника навчально-наукового інституту пожежної та техногенної безпеки з навчальної та наукової роботи, к.т.н., доцент, підполковник служби цивільного захисту

РОЗДІЛ 9. Міжнародне співробітництво в умовах воєнного стану

Дмитро ЧАЛИЙ – проректор з навчально-методичної роботи, к.т.н., доцент, полковник служби цивільного захисту

Віктор КОВАЛЬЧУК – заступник начальника кафедри цивільного захисту та комп'ютерного моделювання екогеофізичних процесів, к.н.д.у., полковник служби цивільного захисту

Василь ЛОЇК – доцент кафедри цивільного захисту та комп'ютерного моделювання екогеофізичних процесів, к.т.н., доцент, підполковник служби цивільного захисту

Олександр СИНЕЛЬНИКОВ – старший викладач кафедри цивільного захисту та комп'ютерного моделювання екогеофізичних процесів, к.т.н., доцент, підполковник служби цивільного захисту

Навчальне видання

КОВАЛЬ Мирослав, **ЧАЛИЙ** Дмитро, **КОВАЛЬЧУК** Віктор, **ЛОЇК** Василь,
СИНЕЛЬНИКОВ Олександр, **ПАСНАК** Іван, **РЕНКАС** Артур, **ДОМІНІК** Андрій,

ШЕВЧУК Олександр, **МАТУХНО** Василь, **ПОЛЩУК** Дмитро, **ГАСІЄВ** Сергій,
ЛІСНЯК Андрій, **СЛЄПУЖНИКОВ** Євген, **КРИВОРУЧКО** Євген

ПОКАЛЮК Віктор, **ГРИГОР'ЯН** Микола, **ФЕДОРЕНКО** Дмитро,
КОСТЕНКО Тетяна, **ЖУРБИНСЬКИЙ** Дмитро

ФОМІН Анатолій, **ЖИХАРЄВ** Олександр, **ГОЛКОВА** Світлана

Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану

Навчальний посібник

Літературний редактор

Галина Падик

Комп'ютерна верстка

Андрій Беседа

Підписано до друку 24.05.2023
Формат 60x84/12. Папір офсетний. Ум. друк. арк. 25,6
Гарнітура Times New Roman. Друк на різнографі.

Друк ЛДУБЖД
73007, Україна, м. Львів, вул. Клепарівська 35
Тел./факс: (032)233-32-40, 233-24-79
e-mail: ldubzh.lviv@dsns.gov.ua

ДСНС

ЗАПОБІГТИ ! ВРЯТУВАТИ ! ДОПОМОГТИ !